

# 11 картка

## Уміння критично мислити

**Критичне мислення** — це не критика і не сумніви заради сумнівів. Це вміння думати самостійно, ставити запитання, шукати докази, розрізняти правду й вигадку, робити власні висновки, здатність бути креативним та вміння адаптуватися. Діти 3-5 років ставлять сотні запитань, помічають протиріччя, формують власну думку про світ. Тому саме в цьому віці важливо не просто “давати відповіді”, а вчити думати.

Критичне мислення дає можливість аналізувати (“Чому так сталося?”, “Що буде, якщо...?”); дозволяє вирішувати проблеми (дитина шукає рішення, пробує варіанти, вчиться на помилках); сприяє формуванню власної думки (дитина мислить, порівнює, ставить під сумнів, а не просто повторює); захищає від маніпуляцій (дитина вчиться перевіряти інформацію, а не сприймати все на віру).



**Впродовж тижня розвиватимемо такі компетентності:**

Цінності	Ставлення	Уміння	Знання та критичне розуміння
Визнання цінності демократії, справедливості, рівності та верховенства права	Відкритість до інших культур, переконань та відмінних світоглядів і практик Впевненість у собі	Уміння самостійно вчитися Аналітичне та критичне мислення Гнучкість та вміння адаптуватися	Знання самого себе та критична самооцінка

[“Рамка компетентностей для культури демократії”](#)

### Завдання для вихователя

- Роз’яснити, що інформація може бути різною, зокрема неправдивою
- Формувати вміння аналізувати, зіставляти, висувати припущення та критично мислити



## Очікувані навчальні результати

- Висловлює думку, що до всіх людей треба ставитися однаково та неупереджено, відповідно до правил і законів
- Виявляє інтерес до зустрічей із людьми з іншими цінностями, звичаями та поведінкою
- Висловлює переконання у своїй здатності зрозуміти проблеми
- Може інтегрувати знання з різних дисциплін і царин знань
- Може відрізнити факти від суджень
- Може визначити схожість та розбіжності між новою та вже відомою інформацією
- Може роздумувати над минулим досвідом
- Змінює свою думку, якщо йому/їй подали раціональне обґрунтування для цього
- Може змінювати свої рішення, якщо їх наслідки вимагають цього
- Може описати власні цінності та переконання

**Необхідні матеріали:** невеликий м'ячик, прозора посудина (банка, ваза), цукерки або об'ємні фігурки (наприклад камінчики) у кількості, відповідній до присутніх дітей; набір геометричних фігур різного кольору, картки з іменами дітей, бейджі з іменами дітей, надруковані [роздатки](#) для тренування мислення, пристрій для перегляду [мультфільму](#).



### Крок 1. ЗУСТРІЧ У КОЛІ (20 хв.)

**Мета:** створити атмосферу, щоб діти почувалися комфортно, налаштувалися на спілкування, мали можливість фантазувати й обирати. Заохочуйте кожну відповідь.

1. Попросіть дітей сісти в коло. Взяти сусіда чи сусідку за руку, називаючи на ім'я, передати фразу "Софійко, я радий/-а, що ти сьогодні в садочку".
2. Пограйте з дітьми в гру "Живе-неживе". Починає вихователька — перекочує м'яч комусь із дітей, називаючи предмет або істоту. Якщо це щось живе, дитина має впіймати м'яч, якщо неживе — плеснути в долоні. Всі діти хором вигукують: "живе" або "неживе". Дитина, якій передали м'яч, котить його комусь іншому, називаючи інше слово.



## Обговорення історії в колі

Одного ранку Олежик підбіг до своїх друзів у дворі і закричав:

— У нас по сусідству з'явився велетень! У нього величезні ноги й страшенний голос! Я сам чув, як він ревів!

Сашко здивувався:

— А ти бачив цього велетня?

— Ні, але Яна мені розповіла, — відповів хлопчик.

Усі побігли розпитувати Яну, яка сказала:

— Мені це розповів Єгор! Він бачив великі сліди біля дерева.

Єгор похитав головою:

— Та ні, я просто почув гучний звук і подумав, що то велетень.

Тоді всі разом пішли подивитися на сліди. І виявилось... це був великий відбиток трактора, що привозив будівельні блоки.

Олежик пробурмотів:

— То виходить, велетня не було...

— Але тепер ми знаємо, що перш ніж лякатися — треба перевірити, що сталося насправді! — усміхнулася Яна.



## Запитайте дітей та обговоріть:

- ▶ Чому Олежик подумав, що по сусідству є велетень?
- ▶ Хто розповів цю історію першим? А хто її перевірів?
- ▶ Що зробили друзі, щоб дізнатися правду?
- ▶ Що могло б трапитися, якби вони просто повірили і не перевірили?
- ▶ А як би ти дізнався/дізналася, де правда, а де вигадка?



Формулюємо **“Правила в наплічник”** разом з дітьми:

- ▶ Важливо уміти перевіряти будь-яку інформацію.
- ▶ Необхідно навчитися аналізувати інформацію та наявні факти, задавати запитання для уточнення.
- ▶ Інформація може виявитись неправдивою або хибною.
- ▶ Ухвалювати рішення можемо лише, зваживши все, що нам відомо.

## Крок 2. ГРА НА ВИБІР (15 хв.)



### Вправа “Знаю-перевіряю-говорю” (можна у парах або трійках)

Діти по черзі мають говорити про себе твердження. Наприклад:

- У мене очі синього кольору.
- У мене на светрику є метелик.
- Я зараз узутий/а у чобітки.
- Я вищий/а за тебе.
- Я маю в руці гудзик.
- У мене заплетені косички.



Інші мають відповідати: “Так” чи “Ні”. Якщо відповідь знають одразу, говорять: “Так, це правда” або “Це неправда”. Якщо перевіряють твердження, то говорять: “Так, ми перевірили, це точно”.

Якщо дітям важко самим говорити про себе і перевіряти, можна у спільному колі разом перевіряти твердження, які пропонує вихователька. Наприклад, Оксанка вища за Сашка.

Єгор сьогодні в зеленому светрі. Маринка має біляве волосся.

### “Окомір”

Покажіть дітям цукерки у прозорій посудині. Нехай поміркують і скажуть, як їм здається:

- Цукерок більше, ніж дітей, чи менше?
- Чи вистачить цукерок кожній дитині?



Перевірте разом припущення дітей, роздавши їм по цукерці.

Запропонуйте дітям наповнити цукерками інші посудини — більші чи менші. Наприклад, 2 паперові стаканчики, кузов іграшкової вантажівки, відерце для піску тощо. Для якої посудини цукерок забагато, для якої — замало, а для якої — якраз вдосталь?

Цукерки можна замінити дрібними іграшками, камінцями, м'ячиками тощо (це буде актуально, якщо в когось із дітей алергія або комусь не можна їсти солодке).

### Запитайте дітей та обговоріть:

- Що нового ви дізналися сьогодні?
- В який спосіб можна перевірити отриману від когось інформацію?
- Чи можна довіряти на слово іншим людям? У тому числі друзям, незнайомцям, старшим людям?
- Як можна перевірити чиєсь твердження?



### Крок 3. ОРГАНІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ГРУПАХ (20 хв.)



Об'єднайте дітей у групи і запропонуйте їм різні активності в осередках діяльності:

- математичний осередок: пропонуємо дітям розсортувати геометричні фігури за різними ознаками по черзі: 1) за кольором, 2) за розміром, 3) за типом фігури (трикутники-круги-квадрати тощо);
- осередок конструювання: сконструювати пристрої, які допомагають передавати інформацію (комп'ютери, мобільні телефони, телевізори тощо);
- мистецький осередок: намалювати ілюстрації або героїв історії про велетня в лісі;
- осередок грамоти: картки з іменами дітей групи розкладаємо на столику зворотною стороною, бейджі з іменем кожного чіпляємо дітям на груди. Діти по черзі беруть одну картку і припускають: "Напевно, на ній написано моє ім'я (або припущення, чиє це ім'я)". Інші кажуть: "Це можна перевірити. Покажи нам". Діти читають або зв'язують з іменами, які в них на бейджиках.



Подивіться з дітьми [мультфільм](#) і відповідайте на питання в ньому. Першу або другу активність використовуйте в залежності від віку та умінь дітей.

#### Запитайте дітей та обговоріть:

- Чому важливо перевіряти інформацію?
- Як ви перевіряєте, що є правдою, а що — ні?
- Хто може допомогти перевірити інформацію?



### Рекомендації та додаткові ресурси на тиждень

1

**Упродовж тижня знайдіть час, щоб поговорити з кожною дитиною про вміння критично мислити.**

- Звідки ти отримував/ла сьогодні інформацію (переглядав/ла книжечку, слухав/ла казку, яку читала/розповідала вихователька (або акторка аудіозапису), переглядав/ла відеоролик на комп'ютері, слухав/ла запрошеного гостя, який/а розповідав/ла про...)?
- Чим тобі була корисна ця інформація?
- Якою інформацією з сьогоднішнього дня ти хочеш поділитися з батьками? З бабусяю/дідусем? З друзями у дворі? Зі старшим братиком/сестричкою?
- Чи було так, що ти комусь сьогодні щось розповідав/ла, а тебе не зрозуміли? Що ти в цій ситуації робив/ла, щоб пояснити й донести свою думку?
- Як ти обираєш, у який спосіб діяти? Який спосіб тобі здається кращим і чому?

## 2 Давайте дітям прості завдання, які допоможуть їм вчитися мислити критично.

- Знайди в групі предмет, призначення якого тобі невідоме, і запитай у двох дітей, чи знають вони, а потім про це поговори з вихователем, з дорослими вдома.
- Спробуй зрозуміти, чому могла статися та чи інша ситуація. Наприклад, “Ведмедик сумний. Чому?”, “Машинка зламалась. Що могло статись?”, “У кімнаті безлад. Що могло статися? Хто міг це зробити?”.
- Поміркуй, що зміниться, якщо сонце не вийде на небо? Якщо всі іграшки зникнуть? Якщо в садочку не буде правил? Якщо довго не буде дощу?
- Порівняй: “Чим схожі ці тварини? А чим відрізняються?”
- “Думай вголос”: “Як ти здогадалася/-вся?”, “Що тебе наштовхнуло на цю думку?”

## 3 Заохочуйте до спільної діяльності та обговорення.

Почитайте й обговоріть з дітьми віршики [“Абетка небилиць про риб, тварин і птиць”](#) Володимира Кленца. Задавайте дітям відкриті питання, що мотивують міркувати, аналізувати, порівнювати інформацію, висловлювати власну думку. Це варто робити й під час обговорення «звичайних» літературних творів. Наприклад, запитайте думку дітей, чому Колобкові вдалося перехитрити всіх звірів, крім Лисички. А як діяла Лисичка, щоб обманути Колобка?



Запропонуйте дітям [активності на розвиток уважності, аналізу та мислення](#). Така діяльність підсилює допитливість і наполегливість, приносить задоволення від добре виконаної роботи.

## 4 Залучайте до активностей інших дорослих та батьків

Повідомте батькам, що зараз в групі ви працюєте над темою уміння критично мислити. Запропонуйте вдома пограти з дітьми в гру “Відомо-невідомо. Як перевіриш?”. Хтось із дорослих говорить про себе твердження, яке дитина може перевірити (запитати в іншого, поглянути в документ, поміряти, порахувати, тощо...).

Наприклад:

Я люблю читати книги ...

Мою бабусю звати...

Я вчився/лася на ... і маю відповідний диплом.

У нашому холодильнику є 2 морквини ...

У паперовий стаканчик поміститься вся ця квасоля...

